

Szalay

Károly ■ SZÓKIMONDÓ

Gyurkovics redivivus

December 18-án töltené be a 80. életévét. Három éve halott. Megkérdezhetik: valóban föltámasztásra szorul-e művészete? Hiszen néha játsszák tragikomédiáit, s egy nagyszerű erdélyi származású színművész, *Incze Ildikó*-esteket tart novellája keretébe fűzött költeményeiből, mint most is a Tolnay Szalonban. Ám a köztudatot terrorizáló, éppen aktuális szekértábor mellőzi őt. Hajdanvolt közönsége, barátai őrzik őt emlékezetükben, olvassák is, de a fentebb említett bamba irodalomtörténeti mechanizmus törölte őt tudatából. Már az élete alkonyán megjelent liberálfertőző „hivatalos” akadémiai irodalomtörténet csak gyermekversíróként említette, hamisítva a tényeket. A legújabb irodalomtörténetek már a nevét sem említik. Azt értjük, hogy a balliberálisok gyűlölik nemzeti elkötelezettsége és manifesztált vallásos hite miatt, de a legújabb, nemzetinek aposztrofált irodalomtörténet miért negligálja? Megmondom. Jaj annak, élve vagy halva, aki nem tartozik egyetlen szekértáborhoz sem. A csoportérdekek fölülírják a közösségi szempontokat. „*Mi mondjuk meg ki a hazafi, ki a fölsőbbrendű világpolgár!*” alapon. Minden irodalmi retyerutya-banda gyűlöli a magányosokat, az öntörvényűeket, a külön úton járókat, le sem bajszintják őket. Márpedig *Gyurkovics Tibor* öntörvényű fenegyerek volt, még akkor is az, ha kereste a hasonzorú nézeteket vallók barátságát. Sőt! Mélységes embersége még a vele szemben állókat is képtelenesen keblére ölelte, ha bajba kerültek. Tudom. Amikor megmondtam neki, hogy szegény-gonosz *Eörsi Pista*, egyetemista barátom súlyos beteg, szenved, halálán van, majdnem elsírta magát és azonnal fölhívta telefonon, néhány szép-jó szóra.

Az irodalmi fenegyereket persze csak fenegyerekek értékelik igazán. A mindig másokhoz, lehetőleg a hatalomhoz igazodó percmemberkék, a szürkék cincogói nem. Gyurkovicsot is minden sablonos előítélettel, birkanyáj-esztétikától füg-

getlen irodalomtörténész méltatta értéke szerint, olyan, aki egyetlen ökrös szekérbe sincs befogva. Mellesleg eredeti ellenvéleményt merészelt megírni *Mikszáthról, Adyról, Márairól!* És másféle fölpuffasztott politikai kurzusnagyságokról is, mint amilyen *Vámos Miklós, Konrád György* vagy *Kornis Mibály*. Ez a fenegyerek, *Beke Albert* azt írta Gyurkovicsról: „*napjainkban és a jelenlegi Magyarországon ez a költészet a legjelentősebb, vagyis a legnagyobb.*” Vagyis 2005-ben. Mi az, amit értékelt és okadatolt ebben a lírában? „*Nincs az életnek olyan apró jelensége, ami Gyurkovicsnál költészetté ne válna.*” Eszmerendszerében az esztétikai és a nemzeti szempont azonos. Istenversei egyediek, mélyen átéltek és őszinték, kételyekkel, vívódásaikkal olykor „káromlásaikkal” együtt. Fontos kritikusi észrevétel, hogy: „*versei telítve vannak*

élettel, s éppen ezért minden

konvenció és sablon idegen tőle.” Hát akkor persze, hogy az önálló-vélemény-koldus, sablonokra kattogó irodalomtörténet-írás nem vehet róla tudomást. Gyurkovics a teljes létező világot átölelte verseiben, és élet- és szépségélvező volt, számára egy festmény vagy szobor is lírát ihlető valóságba tagolódott. Festményverseiben benne kiváltott esztétikai élményt fogalmazta meg, s nem lábjegyzeteket rímpengetett a képekhez. Bármennyire is egyedi, személyes, „különc” az ő költészete, de mégis általános, egyetemes emberi érzelmvilágot, látásmódot fejezett ki. Aminek a lényege Beke szerint a szebbre, jobbra, igazabbra vágyakozás, a homo ludens és a homo cogitans tudatában.

Nemcsak költő, sokműfajú alkotó volt. Szellemi tejtestvére, *Hernádi Gyula* az irodalom öttusázójának nevezte. Minden műfaját, minden gesztusát, tettét áthatotta azonban egyedülállóan színes személyisége. 1945 után a diktatúrák személyiségnyomorító hatása ellenére színes művészvilágunkból az ő sziporkázó egyénisége fájoan hiányzik. ■

„Mindaz, ami ezer éven át történt velünk, s amit szeretnénk a sors-harag számlájára írni, a mi tökéletlenségünk bűne.”

Ady Endre